

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНІТАРНО-ЕПІДЕМІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У МІСТАХ

THE LEGAL PROVIDING OF SANITARY-EPIDEMIOLOGICAL WELFARE IN THE CITIES

Ліхтер М.П.,

*аспірант кафедри аграрного, земельного
та екологічного права імені академіка В.Я. Янчука
Національного університету біоресурсів і природокористування України*

У статті наводяться положення нормативно-правових актів, покликаних здійснювати правове регулювання санітарно-епідемічного благополуччя у містах. Досліджуються наукові позиції щодо запропонованого питання. Аналізується ефективність легального забезпечення відносин у цій сфері. Автором рекомендується внесення змін до законодавства у частині систематизації санітарних правил і норм, посилення контролю держави за їх дотриманням і запровадження відповідних стимуляційних заходів.

Ключові слова: санітарно-епідемічне благополуччя, місто, здоров'я, санітарні правила і норми, екологічні вимоги.

В статье приводятся положения нормативно-правовых актов, призванных осуществлять правовое регулирование санитарно-эпидемиологического благополучия в городах. Исследуются научные позиции по предложенному вопросу. Анализируется эффективность легального обеспечения отношений в этой сфере. Автором рекомендуется внесение изменений в законодательство в части систематизации санитарных правил и норм, усиление контроля государства за их соблюдением и введение соответствующих стимулирующих мер.

Ключевые слова: санитарно-эпидемиологическое благополучие, город, здоровье, санитарные правила и нормы, экологические требования.

In the article the provisions of regulations designed to make regulation of sanitary and epidemiological welfare in the cities. Investigates scientific position on the proposed issue. Analyzed the effectiveness of providing legal relations in this sphere. The author recommended amendments to the legislation in the systematization of sanitary rules and regulations, strengthening state control over their observance and implementation of the relevant stimulus measures.

Key words: sanitary and epidemiological welfare, city, health, sanitary rules and regulations, environmental requirements.

Актуальність теми. За даними Державної служби статистики України на 1 січня 2015 р., 69% (29 673,1 тис. осіб) населення держави (без врахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим) проживає у містах [1]. У постанові Кабінету Міністрів України «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки» від 5 березня 1998 р. констатується наступне: другорядність проблем містобудування порівняно з пріоритетами промислового розвитку, що призвело до занедбаності таких важливих сфер життєдіяльності міст, як водопровід і каналізаційна мережа, технічний стан яких безпосередньо впливає на екологічний стан міст і якість питної води, та руйнування природного середовища великих міст; висока забрудненість довкілля промисловими викидами і відходами, в тому числі й побутовими, незадовільний стан життєзабезпечувальних систем, швидке зростання населення міст на основі екстенсивного промислового розвитку і потреба розширення їх територій призвели до скорочення зелених зон, забруднення і непридатності водойм тощо; у катастрофічному стані знаходяться річки Нижнього Дніпра, де щорічно має місце ускладнення санітарно-епідеміологічної ситуації, знижується вилов

риби, бідніє біологічне різноманіття. Наголошується на необхідності чітко визначити пріоритетні напрями та проблеми з метою відпрацювання реалістичних, ефективних та економічно вигідних рішень з урахуванням, серед інших критеріїв і чинників, погіршення здоров'я людей через значну забрудненість довкілля [2].

У постанові Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24 грудня 1999 р. йдеться про надмірну концентрацію населення і виробництва у великих містах, неефективний, уповільнений розвиток більшості з них, а також про погіршення стану житлово-комунального господарства, санітарно-гігієнічної та епідеміологічної ситуації. Це, як зазначалося, призвело до зниження якості життя населення [3].

Незважаючи на вищенаведені положення, поживлення процесів урбанізації не супроводжувалося ефективними заходами щодо створення сприятливих умов проживання людей. Відтак, на сьогодні висока скупченість міського населення особливо потребує підвищеної уваги законодавця з позицій забезпечення екологічної безпеки, зокрема в аспекті санітарно-епідемічного благополуччя.

У вітчизняній і зарубіжній еколого-правовій літературі нечасто зосереджуються на питанні право-

вого забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя у містах. На нашу думку, в Україні такий стан дослідження пояснюється тим, що субінститут санітарно-епідемічного благополуччя є комплексним і міжгалузевим, а відтак, включає у себе норми різних галузей законодавства, які врегульовують питання забезпечення від впливу негативних фізичних чинників; правового режиму зон, які підлягають особливій охороні; забезпечення продовольчої безпеки; правових вимог поводження з відходами, небезпечними речовинами і генно-модифікованими організмами; нормування тощо. Часто санітарно-епідемічне благополуччя населених пунктів і, зокрема, міст згадують у межах розгляду правового забезпечення екологічної безпеки, а у частині джерел досліджують лише деякі його аспекти. Так, до цього питання певною мірою зверталися В.І. Андрейцев, Н.В. Барбашова, С.О. Боголюбов, В.Л. Бредіхіна, М.М. Бринчук, Б.В. Єрофєєв, Н.Л. Ільїна, І.І. Каракаш, А.Б. Качинський, В.В. Костицький, Ю.А. Краснова, Ю.С. Шемшученко, Н.А. Шингель, проте спроби комплексної розробки теми правового забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя у містах на науковому рівні досі не було здійснено. Втім, про важливість питання правового забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя певним чином говорить внесення його у Програму навчальної дисципліни «Правове регулювання екологічної безпеки» (щоправда, поки у контексті питання правового забезпечення біологічної та генетичної безпеки; укладачі: А.П. Гетьман, М.В. Шульга, Г.В. Анісімова) [4, с. 7].

Метою статті є дослідження правового забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя у містах.

Виклад основного матеріалу. На правове забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст спрямована дія норм Основ законодавства України про охорону здоров'я, Законів України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про основи містобудування», «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про благоустрій населених пунктів», Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів та ін.

При дослідженні поставленого питання ми дотримуємося позиції, що сприятливі умови проживання не можуть бути забезпечені ізольовано, у випадку несприятливого стану навколишнього середовища. Санітарно-епідемічне благополуччя міст у великій мірі досягається правовою охороною навколишнього середовища. Наприклад, забруднення водних об'єктів – джерел питного водопостачання – за недостатньої ефективності роботи водопровідних очисних споруд тягне за собою погіршення якості питної води та створює серйозну небезпеку для здоров'я населення в багатьох регіонах України, обумовлює високий рівень захворюваності кишковими інфекціями, гепатитом, збільшує ризик впливу на організм людини канцерогенних і мутагенних факторів [5, с. 297]. Н.А. Шингель слушно зазначає, що пра-

вову охорону навколишнього середовища населених пунктів можна розглядати як систему правових заходів, спрямованих на забезпечення сприятливого стану навколишнього середовища населених пунктів і підтримання екологічної рівноваги у процесі розміщення і розвитку населених пунктів. Правове регулювання санітарно-епідемічного благополуччя виходить з того, що сприятлива якість навколишнього середовища є складовою частиною соціальних умов життя населення [6].

Особливістю правового захисту населення від негативного впливу навколишнього природного середовища є те, що основний наголос тут робиться на застосуванні превентивних заходів, одним з яких є дотримання санітарно-епідемічних норм і правил, вимог екологічної безпеки при розміщенні й розбудові населених пунктів [7, с. 18]. Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. однією зі стратегічних цілей національної екологічної політики визначено досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища. Завданнями у цій сфері є запобігання порушенням санітарно-гігієнічних вимог до якості повітря в населених пунктах (з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб) шляхом створення та удосконалення до 2015 р. систем автоматичного моніторингу та посилення екологічного контролю за якістю повітря; переважне (90%) забезпечення дотримання до 2020 р. санітарно-гігієнічних вимог до якості поверхневих вод у місцях інтенсивного водокористування населення (для населених пунктів з кількістю населення не менш як 250 тисяч осіб); забезпечення у повному обсязі дотримання нормативних вимог до джерел централізованого питного водопостачання до 2015 р. тощо [8].

Постановою Верховної Ради України «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» від 24 грудня 1999 р. для поліпшення санітарно-гігієнічних умов у населених пунктах передбачається: здійснення заходів щодо очищення атмосферного повітря, насамперед у містах зі значною концентрацією промислових підприємств та транспортних засобів (особливо у великих містах), з дотриманням нормативів забезпечення якості повітря; забезпечення належного санітарно-гігієнічного стану водних об'єктів у населених пунктах; впровадження ефективних систем санітарного очищення та сучасних високоефективних засобів утилізації, переробки і знешкодження твердих побутових відходів; здійснення заходів щодо зменшення дії факторів, які впливають на здоров'я людей, санітарний стан населеного пункту, епізоотичне благополуччя тощо [3].

Однак, не дивлячись на позитивні наміри законодавця, ефективних кроків на шляху до забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст не було зроблено. У зв'язку з тим, що в останні два роки у статистичній інформації Державної служби статистики України не враховується населення тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитеро-

ристичної операції у Донецькій та Луганській областях, важко об'єктивно простежити показники стану здоров'я населення, забезпеченості житлом (з відповідними умовами) тощо як «лакмусового папірця» забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення, у тому числі міського. Проте за доступною інформацією можна побачити деякі тенденції за роки незалежності України, які дозволяють дійти висновку, що позитивна динаміка спостерігається хіба що стосовно середньої очікуваної тривалості життя при народженні (71,37 р. за 2014 р. по відношенню до 70,42 р. за 1990 р.). У той же час кількість сімей та однаків, які одержали житло протягом року, становить 6 тис. у 2013 р. порівняно з 235 тис. у 1990 р. Більшість інших демографічних та соціальних статистичних даних теж змушує бажати кращого: кількість уперше зареєстрованих випадків захворювань у 1990 р. складала 32 188 тис., а в 2013 р. – 31 024 тис. (з урахуванням зменшення населення у цей період на 6 285,5 тис. показник є негативним) [1].

Відповідно до ст. 27 Основ законодавства про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р., санітарно-епідемічне благополуччя територій і населених пунктів забезпечується системою державних стимулів та регуляторів, спрямованих на суворе дотримання санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил та норм, комплексом спеціальних санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних заходів та організацією державного санітарного нагляду. В Україні встановлюються єдині санітарно-гігієнічні вимоги до планування і забудови населених пунктів; будівництва і експлуатації промислових та інших об'єктів; очистки і знешкодження промислових та комунально-побутових викидів та відходів; утримання та використання жилих, виробничих і службових приміщень та територій, на яких вони розташовані; організації харчування і водопостачання населення; виробництва, застосування, зберігання, транспортування та захоронення радіоактивних, отруйних і сильнотоксичних речовин; утримання і забою свійських та диких тварин, а також до іншої діяльності, що може загрожувати санітарно-епідемічному благополуччю територій і населених пунктів [9].

Деякі з вищенаведених положень знайшли деталізацію у нормативно-правових приписах Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24 лютого 1994 р. Зокрема, ст. 15 цього акта відведена вимогам до проектування, будівництва, розробки, виготовлення і використання нових засобів виробництва та технологій, ст. 18 – вимогам до господарсько-питного водопостачання і місць водокористування, а ст. 19 – гігієнічним вимогам до атмосферного повітря в населених пунктах і повітря у виробничих та інших приміщеннях. Звернемо увагу на таке ключове легальне формулювання: планування і забудова населених пунктів, курортів повинна передусім передбачати створення найбільш сприятливих умов для життя, а також для збереження і зміцнення здоров'я громадян (ст. 15) [10]. Бачимо, що спеціальний закон містить вказівку саме на сприятливі умови для

життя. Це підтверджується і передбаченою законодавцем можливістю за таких умов показникам стану здоров'я не лише залишатися на усталеному рівні, а й покращуватися. Враховуючи наведене, на нашу думку, потребує доопрацювання законодавча дефініція санітарно-епідемічного благополуччя у частині стану здоров'я населення.

Як вже зазначалося, складність правового забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст полягає у тому, що ми маємо справу з міжгалузевим комплексним інститутом. І.І. Каракаш зауважує, що населені території, і особливо міста, являють собою складні природно-соціальні комплекси, в яких розміщуються не тільки об'єкти природного походження і зведені будови, але і транспортні магістралі, енергетичні установки, оборонні споруди, телекомунікаційні мережі та інші об'єкти. До їх розміщення і експлуатації природоохоронне законодавство також висуває відповідні екологічні вимоги. Крім цього, саме транспортне і енергетичне законодавство, законодавство про зв'язок, про відходи та інші нормативні акти законодавчого рівня передбачають відповідні екологічні вимоги [11, с. 191]. На дисертаційному рівні Н.Л. Ільїна запропонувала уніфікувати в рамках єдиного нормативного документа містобудівні та санітарні нормативні документи, у яких містяться вимоги екологічної безпеки, розробку та затвердження котрого слід покласти на Міністерство охорони навколишнього природного середовища України (сьогодні – Міністерство екології та природних ресурсів України) [12, с. 11]. Вважаємо таку ідею раціональною на першому етапі вдосконалення санітарного законодавства, адже найгостріше проблеми забезпечення сприятливих умов життєдіяльності постають саме у містах. Однак надалі доцільніше звести всі санітарні нормативні документи (у тому числі стосовно містобудування), які містять вимоги екологічної безпеки, в один нормативний акт, розробку якого доручити Міністерству екології та природних ресурсів України спільно з Міністерством охорони здоров'я України. Його прийняття допомогло б спростити правореалізаційну діяльність.

Важливе значення для досягнення санітарно-епідемічного благополуччя міст має благоустрій населених пунктів – комплекс робіт з інженерного захисту, розчищення, осушення та озеленення території, а також соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних заходів з покращення мікроклімату, санітарного очищення, зниження рівня шуму та інше, що здійснюються на території населеного пункту з метою її раціонального використання, належного утримання та охорони, створення умов щодо захисту і відновлення сприятливого для життєдіяльності людини довкілля [13]. Так, не випадково фахівець з питань екологічної архітектури В.П. Князева наголошує на проблемі втрати властивості екосистеми – комфортності ландшафту, у результаті чого зникло суб'єктивне відчуття і об'єктивний стан благополуччя і спокою людини в умовах навколишнього природного середовища, що заспокоює нервову систему і забезпечує весь комп-

лекс здоров'я людини. Далі автор звертає увагу на якість природної системи – динамічну властивість, яка визначає її здатність змінюватися і зберігати структурно-функціональні характеристики у часі. Вчений виділяє декілька динамічних якостей, які визначають норми природокористування: доступність, живучість, замкнутість, стійкість, надійність. Перші три якості середовища помітно змінюються при його забрудненні і порушенні вимог раціонального використання ресурсів і утворення відходів. Дві останні якості: стійкість і надійність – особливо чутливі до «соціально-деструктивних забруднень» і залежать від правильності ведення будівництва на території [14, с. 95].

Діляч у сфері громадського здоров'я Т. Хенкок акцентує увагу на важливості спрямування екологічної політики на створення сприятливих умов життєдіяльності людей у містах. На його думку, сприяння здоров'ю і екологічна політика не мають відмінностей: концепція «здорове місто і здорове суспільство» передбачає застосування принципів та ідей екологічної політики там, де вони мають значення – на місцевому рівні [15, с. 53].

Аналіз вищенаведених нормативно-правових актів показує, що у них містяться загальні формулювання щодо забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя у містах. Часто законодавець обмежується вказівкою на необхідність дотримання санітарних правил і норм. Такі містяться у Державних санітарних правилах планування та забудови населених пунктів, Державних санітарних нормах та правилах утримання територій населених місць, Санітарних нормах допустимого шуму у приміщеннях житлових і громадських споруд і на території житлової забудови та ін. Проте, незважаючи на «сподівання» законодавця на чітке дотримання санітарних норм і правил суб'єктами відносин у сфері забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя, наявність десятків незаконних забудов у великих містах, аналіз стану здоров'я населення, повідомлення Державної санітарно-епідеміологічної служби України [16] про перевищення значень гранично допустимих концентрацій хімічних і біологічних речовин в атмосфер-

ному повітрі населених місць, максимальних рівнів вмісту у харчових продуктах харчових добавок та забруднюючих речовин та ін. свідчать про сумнівну ефективність правового забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя у містах.

Зрозуміло, що ми маємо справу з проблемою системного характеру, але починати потрібно із посилення контролю держави за виконанням екологічних вимог і санітарних правил та норм. Вагома їх частина висувається до діяльності забудовників, і від «законослухняності» останніх у великій мірі залежить екологічна безпека і санітарно-епідемічне благополуччя міського населення. Підвищити зацікавленість цієї категорії суб'єктів у дотриманні законних вимог можуть стимуляційні заходи, наприклад, надання переваги у конкурсі (тендері) на виконання робіт з будівництва об'єктів забудовникам, які займаються озелененням, використовують у роботі безпечні для довкілля і людини матеріали та іншим чином дотримуються екологічних і санітарних вимог.

Висновки. Отже, правове забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст здійснюється розгалуженою системою нормативно-правових актів у цій сфері, вагома частина яких є деклараціями. Як правило, у них констатуються існуючі проблеми щодо створення сприятливих умов життєдіяльності населення і закріплюються наміри вирішення таких питань. Незважаючи на деякі позитивні аспекти у правовому регулюванні санітарно-епідемічного благополуччя міст, реалії сьогодення засвідчують низьку ефективність існуючих екологічних і санітарних норм. Відтак, вважаємо, що правове забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст потребує вдосконалення у частині наведених проблемних аспектів.

Крім того, потребує опрацювання питання співвідношення екологічного, містобудівного, санітарного та іншого законодавства у частині правового забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя міст, а також правової регламентації ширшого кола відносин – із забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населених пунктів, що планується здійснити у наступних дослідженнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки : постанова Кабінету Міністрів України від 5 березня 1998 р. № 188/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/188/98-вр>.
3. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів : постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 р. № 1359-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1359-14>.
4. Програма навчальної дисципліни «Правове регулювання екологічної безпеки» / [уклад. А.П. Гетьман, М.В. Шульга, Г.В. Анісімова та ін.] – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2009. – 12 с.
5. Костицький В.В. Екологічне право України : [підручник] / В.В. Костицький. – Дрогобич : Коло, 2013. – 344 с.
6. Экологическое право : [учеб. пособие] / С.А. Балашенко и др.; под ред. Т.И. Макаровой, В.Е. Лизгаро. – Минск : БГУ, 2008. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.law.bsu.by/pub/25/7548-1.pdf>.
7. Правове регулювання екологічної безпеки в Україні : [навч. посіб.] / [А.П. Гетьман, М.В. Шульга, В.Л. Бредіхіна та ін.] – Х. : Право, 2012. – 296 с.
8. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р. : Закон України від 21 грудня 2010 р. № 2818-6 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2818-17>.
9. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2802-XII; станом на 15 липня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/2801-12>.
10. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4004-XII; станом на 28 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/4004-12>.

11. Каракаш И.И. Правовое регулирование аграрно-земельных и природоресурсово-экологических отношений : Сборник избранных статей, докладов и рецензий (1997-2007) / И.И. Каракаш. – О. : Феникс, 2007. – 430 с.
12. Ільїна Н.Л. Організаційно-правові засади забезпечення екологічної безпеки у плануванні та забудові міст України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право» / Н.Л. Ільїна ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – 20 с.
13. Про благоустрій населених пунктів : Закон України від 6 вересня 2005 р. № 2807-VI : станом на 9 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2807-15>.
14. Князева В.П. Экология. Основы реставрации : [учеб. пособие] / В.П. Князева. – М. : «Архитектура-С», 2005. – 400 с.
15. Хенкок Т. Роль стабільності, справедливості, миру та екологічної політики у вирішенні проблем охорони здоров'я / Т. Хенкок ; пер. О.В. Кунгурунцев, О.І. Мартинюк, Н.Д. Солоненко та ін. // Екологічне громадське здоров'я : від теорії до практики. – Кам'янець-Подільський : Абетка-НОВА, 2002. – С. 53–62.
16. Державна санітарно-епідеміологічна служба України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dsesu.gov.ua/ua>.

УДК 349.6:349.422

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ФАКТИ В ПРОЦЕСІ ВТІЛЕННЯ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

ECONOMIC AND SOCIAL FACTS IN THE PROCESS OF EMBODIMENT ORGANIC PRODUCTION

Піддубна Д.С.,
*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри цивільного та господарського права
Донецького юридичного інституту МВС України*

У статті досліджено економічні та соціальні факти у процесі втілення органічного виробництва. Визначено потенційні можливості співпраці аграрного сектору України з іншими країнами. Окреслено вартісний показник виробництва сільськогосподарської продукції. Надано правові бачення щодо удосконалення та зміни економічних і соціальних фактів у процесі здійснення органічного виробництва.

Ключові слова: економічні факти, соціальні факти, втілення, органічне виробництво, сільське господарство.

В статье исследованы экономические и социальные факты в процессе воплощения органического производства. Определены потенциальные возможности сотрудничества аграрного сектора Украины с другими странами. Очерчен ценовой показатель производства сельскохозяйственной продукции. Предоставлены правовые видения относительно усовершенствования и изменения экономических и социальных фактов в процессе осуществления органического производства.

Ключевые слова: экономические факты, социальные факты, воплощение, органическое производство, сельское хозяйство.

The article explores the economic and social facts in the process of embodiment organic production. Identified potential opportunities for cooperation in the agricultural sector of Ukraine with other countries. Defined cost factor of agricultural production. Provided with a legal opinion regarding the improvements and changes of the economic and social facts in the process of implementing organic production.

Key words: economic facts, social facts, embodiment, organic production, agriculture.

Постановка проблеми. Набрання чинності ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII [12] Угоди про асоціацію між Україною з одного боку та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами з іншого боку, вчинену у частині політичних положень (преамбула, стаття 1, розділи I, II, VII) 21 березня 2014 року в м. Брюсселі та у частині торговельно-економічних і галузевих положень (розділи III, IV, V, VI) 27 червня 2014 року в м. Брюссель [15] стало поштовхом до плідної співпраці Міністерства аграрної політики та продовольства України з представниками органів виконавчої влади інших країн. Відбуваються пе-

ремовини та підписання безлічі міжнародних угод спільної співпраці у сфері сільського господарства щодо найрізноманітніших видів сировини і продукції. Запорукою до зони вільної торгівлі, окрім приведення до європейських вимог законодавчої бази, є належна якість продукції. Аграрний потенціал України з урахуванням властивостей земельних угідь, кліматичного поясу тощо зумовлює можливість здійснення органічного виробництва. Саме останнє є ключовою частиною споживчого ланцюга, природного ланцюга, який може змінюватися, відновлюватися і т. д. Враховуючи вимоги часу, перехід Європейського Союзу до зазначеного виду виробництва, встановлення відкритості ринків збу-